

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық қабілеттерін дамытуда ойындардың маңызы

ЖАРИЯЛАНДЫ
26.12.2024СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/173844/**Сапиева Динара Мергенбаевна****Лауазымы: Тәрбиеші****Түркістан облысы, Қазығұрт ауданы****«Күншуақ» бөбекжай балабақшасы ЖШС**

Кіріспе: Мектеп жасына дейінгі кезең — баланың тұлға ретінде қалыптасуының ең маңызды әрі қарқынды жүретін шағы. Бұл кезеңде баланың психикасы мен ақыл-ойы жылдам дамиды, әрі қоршаған орта мен адамдардан көп нәрсе үйренеді. Балалардың танымдық қабілеттерін дамытуда ойындардың рөлі ерекше. Ойын — баланың рухани, эмоционалды және когнитивті дамуында негізгі факторлардың бірі болып табылады. Оның үстіне ойындар балалардың өмірінің маңызды құрамдас бөлігі болып саналады. Ойын барысында бала әлемді зерттейді, таниды, түсінеді және өзін-өзі дамытады.

Танымдық қабілеттер дегеніміз не?

Танымдық қабілеттер деп адамның ақпаратты қабылдау, өңдеу, сақтау және пайдалану қабілеттерін айтамыз. Баланың танымдық дамуында оның логикалық ойлау қабілеті, есте сақтау, зейін, қиял, қабылдау, тілдік дағдылар, ойлау және пайымдау маңызды рөл атқарады. Бұл қабілеттердің дамуы балаға өз айналасындағы дүниені дұрыс түсіну мен бағалауға мүмкіндік береді. Ал ойын — бұл қабілеттерді дамытуда ең тиімді құралдардың бірі.

Ойындардың балалардың танымдық дамуына әсері

1. Ақыл-ой қабілеттерін дамыту

Ойындардың бірден-бір маңызы — балаларға ақпаратты қабылдап, өңдеуге және дұрыс шешім қабылдауға көмектесуі. Мысалы, логикалық ойындар, пазлдар мен конструкторлар баланың логикалық ойлауын дамытып, түрлі проблемаларды шешуге дағдыландырады. Мұндай ойындар арқылы бала өзіне

белгілі бір мақсат қойып, оған жету жолында түрлі шешімдер қабылдауға үйренеді.

2. Зейін мен есте сақтаудың дамуы

Ойын барысында балалар белгілі бір ережелерді сақтап, тапсырмаларды орындап, олардың нәтижесіне назар аударады. Бұл бала зейінін арттыруға ықпал етеді. Мысалы, карточкалық ойындар, ойыншықтармен орындалатын тапсырмалар, сандық ойындар баланың зейінін бір жерде шоғырландыруға және қажетті ақпаратты есте сақтауға көмектеседі. Ойындар арқылы бала ақпаратты салыстыруды, есте сақтауды және өңдеуді үйренеді.

3. Қиял мен шығармашылықтың дамуы

Рөлдік ойындар мен көркем шығармашылық ойындар баланың қиялын дамытады. Бұл ойындар арқылы балалар өздерін әр түрлі кейіпкерлердің рөлінде сезінеді. Мысалы, балабақшадағы «дәрігер-дос» немесе «сатушы-клиент» ойындары арқылы балалар қоғамдағы түрлі әлеуметтік рөлдерді меңгереді. Сонымен қатар, мұндай ойындар шығармашылықты арттырып, балаға жаңа идеяларды ойлап табуға және оларды жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

4. Тілдік қабілеттердің дамуы

Ойындар баланың тілін дамытуда маңызды рөл атқарады. Ойын барысында бала жаңа сөздер мен тіркестерді үйреніп, сөйлеу дағдыларын жақсартады. Әр түрлі ойындарда бала сұрақтар қойып, жауаптар алады, жаңа ұғымдарды түсінеді. Мысалы, рөлдік ойындарда, әсіресе, бала басқа адамдардың сөйлесу тәсілдерін және эмоциялық реакцияларын түсінеді, бұл оның тілдік қабілеттерін жетілдіреді.

5. Әлеуметтік және эмоционалдық дағдыларды дамыту

Ойындар балалардың әлеуметтік дамуына да ықпал етеді. Ойын барысында бала басқа балалармен әрекет етеді, бірігіп жұмыс істейді, командалық жұмыстарға қатысады. Бұл балалардың ынтымақтастық, бір-біріне көмек көрсету, жағымды қарым-қатынас орнату сияқты дағдыларды меңгеруіне септігін тигізеді. Сонымен қатар, эмоциялық тұрғыдан бала ойын арқылы өз сезімдерін басқара алады, басқалардың сезімдерін түсінеді және өзін бақылауға үйренеді.

Ойын түрлері және олардың танымдық қабілеттерге әсері

1. Логикалық ойындар

Логикалық ойындар — балаларға ойлау қабілетін дамытуға көмектесетін ойындар. Бұл ойындар балаға ойлау, пайымдау, түсінік қалыптастыру және проблемаларды шешу қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Мысалы, түрлі пазлдар, кубиктер мен конструкторлар баланың ойлауын шыңдайды,

кеңістіктік көзқарасын арттырады.

2. Рөлдік ойындар

Рөлдік ойындар балалардың қиялын дамытып, оларды әлеуметтік дағдыларға баулиды. Мұндай ойындарда бала түрлі рөлдерді ойнап, қоғамдағы әр түрлі мамандықтар мен әрекеттерді көреді. Рөлдік ойындар сондай-ақ баланың коммуникативті дағдыларын қалыптастырып, өз эмоцияларын түсініп, басқалармен тіл табысуға үйретеді.

3. Шығармашылық ойындар

Шығармашылық ойындар — балалардың қиялы мен шығармашылығын дамытуға бағытталған. Мұндай ойындар баланы сурет салу, қолөнермен айналысу, би билеу, ән айту сияқты әрекеттер арқылы өз ойларын білдіруге үйретеді. Бұл баланың эстетикалық сезімдерін дамытуға және әлемге шығармашылық тұрғысынан қарауға мүмкіндік береді.

4. Дидактикалық ойындар

Дидактикалық ойындар балалардың оқу мен білім алуын жеңілдетуге арналған. Оған әріптер мен цифрларды үйрететін ойындар, түрлі түстерді тану, жәндіктердің аттарын білу сияқты тапсырмалар кіреді. Мұндай ойындар баланың зейінін ашып, оқу процесін қызықты әрі тартымды етеді.

Қорытынды

Ойындар мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық қабілеттерін дамытуда аса маңызды рөл атқарады. Ойын — баланың өзіндік дамуында, әлемді тануында және тұлға ретінде қалыптасуында негізгі құрал болып табылады. Ойындардың арқасында бала логикалық ойлауын дамытады, әлеуметтік дағдыларды меңгереді, шығармашылық қабілеттерін ашады және тілін жетілдіреді. Ойын — баланың барынша еркін дамуы үшін жасалатын ең тиімді орта. Сондықтан да мектеп жасына дейінгі кезеңде баланың танымдық қабілеттерін дамыту үшін ойындар маңызды әрі тиімді әдіс болып саналады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Белопольская Н.Л. Методики исследования познавательных процессов у детей 4-6 лет.
2. Құсаинов А.Қ. «Баланың дамуы» Алматы. Рауан, 2000
3. Интернет желісі

© 2026 Bilimger.kz Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.